

BESLUIT OVER WOB-VERZOEK OVER DE PUBLICATIE 'NAAR EEN UITWEG UIT DE STIKSTOFCRISIS'

22 februari 2022

PBL

Van: [REDACTED]

Verzonden: dinsdag 4 januari 2022 11:56

Aan: PBL Postbus <Info@pbl.nl>

CC: [REDACTED]

Onderwerp: Wob verzoek

Geachte mevrouw/mijnheer,

In het PBL rapport "Naar een uitweg uit de stikstofcrisis. Overweging bij een integrale, effectieve en juridisch houdbare aanpak staat onderaan op pagina 69 een grafiek met als titel "Trend van landelijke staat van instandhouding 2013 2018"

Bij deze doe ik een beroep in het kader van de Wet openbaarheid bestuur (WOB) om de cijfermatige onderbouwing van de hierboven genoemde grafiek. Deze onderbouwing graag per gebied en habitatype.

In afwachting van uw reactie.

With most friendly regards,
Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@pbl.nl>

Datum: vrijdag, 4 februari 2022 om 16:00

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: Reactie op Wob-verzoek over cijfermatige onderbouwing van grafiek 3.8 uit 'Naar een uitweg uit de stikstofcrisis'

Geachte [REDACTED]

U heeft het PBL op 4 januari 2022 via een Wob-verzoek gevraagd naar de cijfermatige onderbouwing van de grafiek op pagina 69 van het PBL-rapport 'Naar een uitweg uit de stikstofcrisis. Overweging bij een integrale, effectieve en juridisch houdbare aanpak'. Deze grafiek heeft als kop (en onderwerp) 'Trend van landelijke staat van instandhouding 2013-2018'. Daar heeft u in uw verzoek nog aan toegevoegd: "Deze onderbouwing graag per gebied en habitatype."

Er is geen rapportage over trends (2013-2018) van habitatypen in staat van instandhouding op gebiedsniveau. Het PBL heeft hier dan ook in zijn rapport 'Naar een uitweg uit de stikstofcrisis' geen gebruik van kunnen maken. Het PBL zou wel graag willen kunnen rapporteren over de staat van instandhouding per gebied (en habitatype per gebied). Er wordt ook aan gewerkt om dit op termijn wel te kunnen. Daarom hebben PBL, RIVM en WUR in het op 17 december 2021 uitgebrachte rapport 'Verkenning werkprogramma monitoring en evaluatie stikstofstofreductie en natuurverbetering - Resultaten kwartiermakersfase' aangegeven (pag. 17): "In de eerste rapportage die is gepland voor 2026 kunnen we rapporteren over de landelijke staat van instandhouding van habitatypen en Habitatrictlijnsoorten. Dit is mogelijk op basis van de gegevensverzameling die in het kader van deze richtlijnen plaatsvindt. Pas als ook voor de Vogelrichtlijnsoorten een beoordeling van de staat van instandhouding beschikbaar is, kan ook daarover worden gerapporteerd. Over stikstofgevoelige leefgebieden is rapportage nog niet mogelijk, omdat specifieke gegevens over het stikstofgevoelig deel van het leefgebied niet uit deze rapportages zijn af te leiden. We kunnen ook nog niet rapporteren over de mate van doelbereik op gebiedsniveau omdat daartoe de gegevens niet beschikbaar zijn. Bovendien zullen de provincies en het Rijk de gebiedsdoelen nog 'SMART' moeten formuleren en de informatievoorziening hiervoor nog moeten uitwerken en opzetten. Pas als deze stap gezet is, zal het onderdeel over doelbereik op gebiedsniveau opgesteld kunnen worden. De afstemming en opbouw van de informatievoorziening vergen samenwerking tussen het consortium en de provincies. Voor het uitwerken en opzetten van de informatievoorziening gelden dezelfde randvoorwaarden en onzekerheden zoals genoemd bij rapport 2, waardoor het nog niet duidelijk is of dit in 2026 beschikbaar is om over te rapporteren."

Aangezien u uw verzoek om informatie als een Wob-verzoek heeft geformuleerd, hebben we ook onderzocht of er mailtjes, appjes etc. zijn over de cijfermatige onderbouwing van de grafiek op pag. 69. Die zijn er niet. Om toch zo goed mogelijk aan uw verzoek tegemoet te kunnen komen, hebben we in de bijlage uiteengezet hoe de grafiek tot stand is gekomen en welke bronnen we daarbij hebben gebruikt. Hoewel dit niet de informatie per gebied levert die u heeft gevraagd, hopen wij toch dat deze informatie u verder helpt.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Planbureau voor de Leefomgeving

Bijlage bij: Reactie op Wob-verzoek over cijfermatige onderbouwing van de grafiek in figuur 3.8 met als titel "Trend van landelijke staat van instandhouding 2013-2018" uit PBL-rapport "Naar een uitweg uit de stikstofcrisis" (PBL, 2021).

Deze notitie beschrijft de cijfermatige onderbouwing van de grafiek.

Begrippenlijst en uitgangspunten

Grafiek 3.8 geeft informatie over de trend van de staat van instandhouding van habitattypen.

- De **staat van instandhouding** is een term uit de Europese Habitatrichtlijn. De staat van instandhouding van habitattypen wordt beoordeeld op grond van vier parameters (DG Environment 2017); verspreidingsgebied, oppervlakte, structuur & functie (inclusief voorkomen van typische plant- en diersoorten) en toekomstperspectief.
- Elke EU-lidstaat rapporteert elke zes jaar aan de Europese Commissie over de landelijke staat van instandhouding in de zogenoemde **artikel 17-rapportage**. De meest recente rapportage heeft betrekking op de periode 2013-2018.
- In Nederland gaat het om in totaal 52 **habitattypen** waarover gerapporteerd moet worden. Een habitatype is de term uit de Habitatrichtlijnsystematiek voor een ecosysteemtype zoals bijvoorbeeld 'oude eikenbossen'.
- De Habitatrichtlijn beschermt naast specifieke habitattypen ook specifieke plant- en diersoorten en hun **leefgebieden**. Een leefgebied is het type ecosysteem waarin een soort leeft. Vanuit de Vogelrichtlijn zijn leefgebieden van beschermde vogelsoorten relevant.
- De voor artikel 17 gerapporteerde landelijke staat van instandhouding heeft betrekking op de situatie van een habitatype in een lidstaat als geheel. Om de staat van instandhouding van habitattypen in Nederland als geheel te beschrijven is een veelheid van verschillende methoden en datasets (ook steekproeven) gebruikt. Het rapport 'Habitatrichtlijnrapportage 2019: Annex D Habitattypen' ([Janssen et al, 2020](#)) beschrijft die methoden en databestanden in detail.
- Grafiek 3.8 laat de trend van de landelijke staat van instandhouding van habitattypen zien: is de trend positief, stabiel, negatief of onbekend? De ontwikkeling staat hier dus voorop en niet de staat van instandhouding op zichzelf. De ontwikkeling gaat over de periode 2013-2018.
- In de grafiek 3.8 is aangegeven om hoeveel oppervlak in het Natura 2000-netwerk (alwaar het meeste areaal van de verschillende habitattypen ligt) het gaat in de categorieën van habitattypen die landelijk een positieve, stabiele, negatieve dan wel onbekende trend hebben. Deze presentatiewijze is overigens geen onderdeel van de artikel 17-rapportage.
- De oppervlakten zijn geteld in een achttal landschapstypen om een indruk te geven over de geografische ligging. Die landschapstypen, zoals duinen en beekdalen, hebben in de habitatrichtlijn geen officiële rol, maar worden in bijvoorbeeld Hermans et al (2020) gebruikt voor visualisatie.

De cijfermatige basis van grafiek 3.8 (bijlage I) is weergegeven in een tabel (bijlage II) met informatie over de landelijke trend per habitatype. Deze tabel is gekopieerd uit de Nederlandse artikel 17

rapportage zoals door het ministerie van LNV is verstuurd naar de Europese Commissie (zie ook WUR, 2020; op pagina 40 en 41). De kolom 'Cstrend' (Conservation Trend) geeft de gebruikte informatie weer; het gaat daarbij of een habitatype op landelijke schaal een positieve (+), negatieve (-), stabiele (=) of een onbekende (x) trend heeft. De cijfers hebben betrekking op de rapportages in de periode 2013 tot 2018. De Nederlandse Artikel 17-rapportages bevatten geen informatie over trends in natuurkwaliteit van habitatypen op Natura 2000-gebiedsniveau. Er is voor grafiek 3.8 uit het PBL-rapport 'Naar een uitweg uit de stikstofcrisis' dan ook geen gebruik gemaakt van data over trends in natuurkwaliteit op gebiedsniveau.

Op basis van de habitatypekaart is vervolgens berekend hoeveel areaal aan habitatypen een landelijke positieve, stabiele, negatieve of onbekende trend hebben. Voor de leesbaarheid zijn deze arealen weergegeven per landschapstype. Een landschapstype omvat steeds meerdere habitatypen. De typologie van landschapstypen is gebaseerd op Hermans et al., 2020. Bijlage III geeft de berekende hectaren weer per landschapstype. Tabel 1 geeft het percentage areaal weer met een positieve, negatieve, stabiele of onbekende trend; daarbij heeft steeds het hele areaal van een bepaald habitatype dezelfde trend. Per landschapstype resulteren er vervolgens percentages met de verschillende trends, afhankelijk van welke habitatypen binnen een landschapstype een bepaalde trend laten zien, en afhankelijk van de arealen van deze habitatypen. Tabel 1 geeft de langs deze route verkregen informatie weer die gebruikt is om grafiek 3.8 te maken. De hectaren zijn in grafiek 3.8 afgerond op duizendtallen, om rekening te houden met onzekerheden.

Zoals aangegeven komen de in grafiek 3.8 gebruikte natuurkwaliteitsdata uit de Nederlandse Artikel 17-rapportages. Er is geen rapportage over trends (2013-2018) van habitatypen in staat van instandhouding (of onderliggende aspecten zoals structuur & functie) op gebiedsniveau. Het PBL heeft hier dan ook geen gebruik van kunnen maken. De vraag uit het Wob-verzoek aangaande de locatie met betrekking tot specifieke trends in staat van instandhouding per Natura 2000 gebied kan het PBL dan ook op dit moment niet beantwoorden. PBL, RIVM en WUR (2021) hebben recent in beeld gebracht wat nodig zou zijn om wel over ontwikkelingen per afzonderlijk Natura 2000-gebied te kunnen rapporteren.

Tabel 1.

Stikstofgevoelige habitats in Natura 2000-gebieden naar landschapstype en trend in natuurkwaliteit					
Trend van landelijke staat van instandhouding, 2013 – 2018					
Landelijke trend	Positief	Stabiel	Negatief	Onbekend	Oppervlakte
	% van oppervlakte stikstofgevoelige habitats				ha
Beekdalen	14.1	40.8	23.2	22.0	2,000
Duinen	29.6	32.5	0.1	37.8	39,000
Heuvelland	67.0	22.9	1.5	8.6	2,000
Hogere zandgronden	20.8	64.4	13.6	1.2	35,000
Hoogvenen	0.1	1.7	97.7	0.5	7,000
Meren en moerassen	0.0	28.7	71.3	0.0	8,000
Kwelders en zeeoever	94.8	4.4	0.0	0.8	22,000
Rivierengebied	2.7	61.9	16.1	19.3	1,000

Opmerkingen bij de grafiek

Grafiek 3.8 is gebaseerd op alleen een analyse voor de stikstofgevoelige habitattypen die beschermd worden via de Habitatrictlijn. Voor deze habitattypen zijn landelijke trends beschikbaar. De analyse geeft geen inzicht in de totale natuurkwaliteit van stikstofgevoelige Vogelrichtlijn en Habitatrictlijn-natuur omdat daarvoor ook gekeken zou moeten worden naar leefgebieden van Vogelsoorten die beschermd worden via de Vogelrichtlijn, en leefgebieden van afzonderlijke plant- en diersoorten die beschermd worden via de Habitatrictlijn. Over trends in de staat van instandhouding van die leefgebieden wordt niet gerapporteerd in de Artikel 17-rapportages. De grafiek geeft daarom een deelverzameling weer van de trends in natuurkwaliteit in het stikstofgevoelige Natura 2000-gebied. Zoals te lezen valt op o.a. pagina 68 in het PBL-rapport 'Naar een uitweg uit de stikstofcrisis' is grafiek 3.8 bedoeld om te illustreren dat er reden is om – op basis van te verbeteren ecologische dataverzameling (c.q. monitoring van trends per gebied) en analyses – (stikstof)maatregelen te prioriteren per habitatype, en per gebied.

Achtergrond literatuur

Hermans, T. (red), N.A.C. Smits(red), J. Dijkstra, P. Geerdink, K. Groenestein, J. Huijsmans, R.E.E. Jongschaap, R. Jongeneel, H. Kros, S. Munniks, N. Ogink, M. Ravesloot, G. Velthof & C.J. Voogd, 2020. Ruimtelijke aanpak van het stikstofprobleem; Inzicht in oplossingsrichtingen vanuit landbouw en natuur. Wageningen, Wageningen University & Research. 40 blz.; 16 fig.; 2 tab.; 18 ref.

Janssen, J.A.M. (red.), R.J. Bijlsma (red.), G.H.P. Arts, M.J. Baptist, S.M. Hennekens, B. de Knecht, T. van der Meij, J.H.J. Schaminée, A.J. van Strien, S. Wijnhoven, T.J.W. Ysebaert (2020). Habitatrictlijnrapportage 2019: Annex D Habitattypen

PBL (2021), Naar een uitweg uit de stikstofcrisis. Overwegingen bijeen integrale, effectieve en juridisch houdbare aanpak, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving

PBL, RIVM en WUR (2021). Verkenning werkprogramma monitoring en evaluatie stikstofstofreductie en natuurverbetering Resultaten kwartiermakersfase. Den Haag. Planbureau voor de Leefomgeving

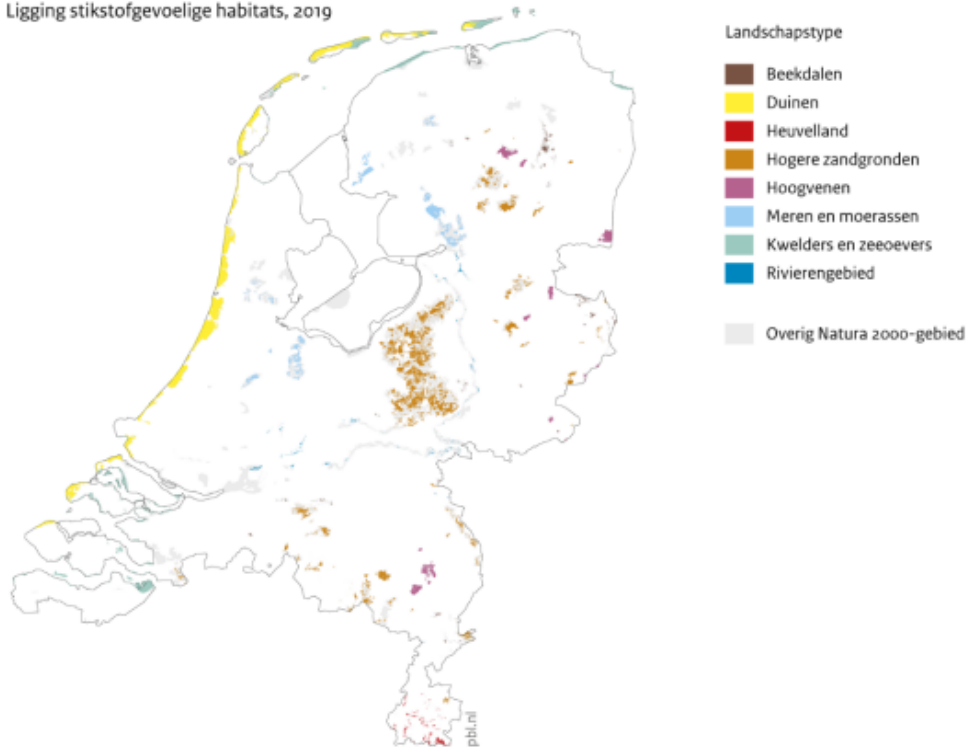
WUR (2020) Habitatrictlijnrapportage 2019. Brochure. Wageningen, Wageningen University & Research.

Bijlage I:

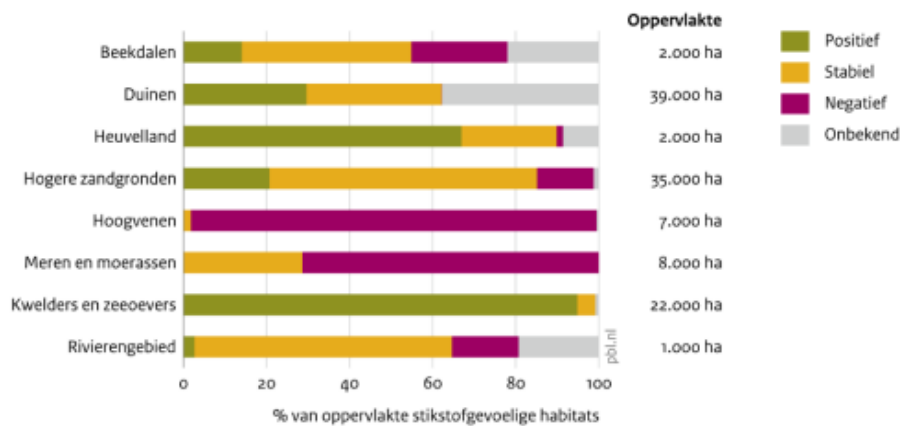
Figuur 3.8

Stikstofgevoelige habitats in Natura 2000-gebieden naar landschapstype en trend in natuurkwaliteit

Ligging stikstofgevoelige habitats, 2019

Trend van landelijke staat van instandhouding, 2013 – 2018

Bron: Ministerie van LNV; bewerking PBL

Locaties van stikstofgevoelige habitats in Natura 2000-gebieden naar landschapstypen en de landelijk trend in natuurkwaliteit. Dergelijke informatie, zeker wanneer ze wordt gecompleteerd met data over leefgebieden van soorten en wordt uitgewerkt voor lokale trends, kan helpen om stikstofbeleid passender te laten aansluiten bij de doelen van de Habitatrictlijn.

Bijlage II. Tabel met informatie per habitatype over de landelijke staat van instandhouding en de onderdelen daarin. FV=Favourable. U1/2 = Unfavourable. SF=structure & function. FP=Future prospects. CS=Conservation status. CStrend= Trend in conservation status.

HCode	HNaam	Range	Area	SF	FP	CS	Cstrend
H1110	Permanent overstromde zandbanken	FV	FV	U2	U2	U2	+
H1130	Estuaria	U2	U2	U2	U2	U2	-
H1140	Slik- en zandplaten	FV	FV	U1	U1	U1	=
H1160	Grote baaien	FV	FV	U2	U2	U2	-
H1170	Riffen	FV	FV	U2	U1	U2	=
H1310	Zilte pionierbegroeiingen	FV	FV	FV	U1	U1	+
H1320	Slijkgrasvelden	FV	FV	U1	U1	U1	+
H1330	Schorren en zilte graslanden	FV	U1	U1	U1	U1	+
H2110	Embryonale duinen	FV	FV	FV	FV	FV	+
H2120	Witte duinen	FV	FV	FV	FV	FV	+
H2130	Grijze duinen	FV	U1	U1	U1	U1	x
H2140	Duinheiden met kraaihei	FV	FV	FV	FV	FV	=
H2150	Duinheiden met struikhei	FV	FV	U1	U1	U1	=
H2160	Duindoornstruwelen	FV	FV	FV	FV	FV	+
H2170	Kruipwilgstruwelen	FV	FV	FV	FV	FV	=
H2180	Duinbossen	FV	FV	U1	U1	U1	=
H2190	Vochtige duinvalleien	FV	U1	U1	U1	U1	=
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	FV	U2	U2	U2	U2	=
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	FV	FV	U1	U1	U1	=
H2330	Zandverstuivingen	FV	U1	U2	U2	U2	=
H3110	Zeer zwakgebufferde vennen	U2	U2	U2	U2	U2	-
H3130	Zwakgebufferde vennen	FV	U1	U2	U2	U2	+
H3140	Kranswierwateren	FV	FV	U1	U1	U1	=
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	FV	U1	U1	U2	U2	-
H3160	Zure vennen	FV	U1	U1	U1	U1	+
H3260	Beken en rivieren met waterplanten	U2	U2	U1	U2	U2	-
H3270	Slikkige rivieroeveren	FV	FV	FV	FV	FV	+
H4010	Vochtige heiden	FV	U2	U1	U2	U2	-
H4030	Droge heiden	FV	U1	U2	U2	U2	=
H5130	Jeneverbesstruwelen	FV	FV	U1	U1	U1	=
H6110	Pionierbegroeiingen op rotsbodem	FV	U2	U1	U2	U2	+
H6120	Stroomdalgraslanden	U2	U2	U2	U2	U2	-
H6130	Zinkweiden	U2	U2	U2	U2	U2	x
H6210	Kalkgraslanden	FV	U2	U2	U2	U2	+
H6230	Heischrale graslanden	U1	U2	U2	U2	U2	-
H6410	Blauwgraslanden	FV	U2	U1	U1	U2	=
H6430	Ruigten en zomen	FV	FV	U1	XX	U1	=
H6510	Glanshaver- en vossenstaarthoilanden	FV	U2	U2	U2	U2	=
H7110	Actieve hoogvenen	U2	U2	U2	U2	U2	=
H7120	Herstellende hoogvenen	FV	FV	U2	U2	U2	-
H7140	Overgangs- en trilvenen	U1	U1	U2	U2	U2	-
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	FV	FV	U1	U1	U1	=
H7210	Galigaanmoerassen	FV	FV	U1	U1	U1	=
H7220	Kalktufbronnen	FV	FV	U1	U2	U2	-
H7230	Kalkmoerassen	U2	U2	U2	U2	U2	+
H9110	Veldbies-beukenbossen	FV	FV	U1	U1	U1	=
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	FV	U1	U1	U1	U1	+
H9160	Eiken-haagbeukenbossen	FV	U1	U2	U2	U2	+
H9190	Oude eikenbossen	FV	U1	U2	U2	U2	-
H91D0	Hoogveenbossen	FV	U1	U2	U2	U2	=
H91E0	Vochtige alluvialebossen	FV	U1	U1	U1	U1	x
H91F0	Droge hardhoutoobossen	U1	U2	U2	U2	U2	-

Bijlage III. Resultaat van de berekening met de kaarten. Links de percentages. Rechts de hectaren. De laatste kolom (Ha) geeft de afgeronde hectaren weer.

LSctp_nm	Positief	Stabiel	Negatief	Onbekend	Som	Positief	Stabiel	Negatief	Onbekend	Ha
Beekdalen	14	41	23	22	1560	220	637	362	343	2000
Duinen	30	33	0	38	38693	11467	12584	28	14614	39000
Heuvelland	67	23	2	9	1949	1305	447	30	168	2000
Hogere Zandgronden	21	64	14	1	35248	7315	22698	4803	432	35000
Hoogvenen	0	2	98	0	7181	4	125	7017	35	7000
Meren en Moerassen	0	29	71	0	8388	2	2404	5982	0	8000
Noordzee,&Waddenzee en Delta	95	4	0	1	21854	20724	956	0	174	22000
Rivierengebied	3	62	16	19	996	27	617	160	192	1000
						41065	40467	18381	15958	